

Journal of the Society of Archivists, 25, 2(2004)

Drugi broj časopisa Društva arhivista Velike Britanije i Irske za 2004. godinu počinje člankom Helen Forde *We Must Remember Our Past So That We Do Not Repeat It*. Autorica se, koristeći riječi južnoafričkog nadbiskupa Desmond Tutua izrečene na 37. zasjedanju CITRE u Cape Townu 2003. kao naslov članka, bavi pitanjima ljudskih prava, odnosno pitanjima uloge i rada arhivista u prikupljanju, čuvanju te osiguranju dostupnosti i korištenja dokumenata povezanih s problematikom ljudskih prava. Taj rad trebao bi omogućiti da se kršenja ljudskih prava ili, drastičnije rečeno, čovjekova nehumanost prema čovjeku, ne zaborave i, što je još važnije, ne ponove. Autorica prvo daje globalan pogled na problematiku ljudskih prava, odnosno za njih vezano gradivo izražen kroz istupe sudionika CITRE u Cape Townu. U njima su istaknuti problemi arhiva represivnih režima tzv. »arhiva terora« te, s druge strane, »arhiva boli«, odnosno gradiva (svjedočanstava) nastalog djelovanjem samih žrtava ili njihovih bližnjih, i ostaloga gradiva koje prikupljaju organizacije za ljudska prava i organizacije kojima je cilj, uz dokumentiranje slučajeva kršenja ljudskih prava, pomoć žrtvama i pronalaženje počinitelja kako bi im se sudilo. Za sve vrste takvoga gradiva postavlja se pitanje njegova prikupljanja, čuvanja i, što je osobito važno, njegove dostupnosti i korištenja. Tko može to gradivo vidjeti i kada? Kako ga koristiti? Mogu li nove vlasti koje nasljeđuju represivne režime jamčiti nepristrano i objektivno korištenje gradiva kako se ne bi počinile nove nepravde? Problem dostupnosti i korištenja ne postavlja se samo u vezi gradiva represivnih režima, već i u vezi gradiva žrtava režima koje nisu uvijek voljne ustupiti ga bilo zbog straha, bilo zbog nerazumijevanja koliko je ono ključno za pravdu i promicanje poštivanja i zaštite ljudskih prava. U drugom dijelu rada, autorica razmatra stanje u Velikoj Britaniji u kojoj nema masovnog i tako drastičnog kršenja ljudskih prava, ali ipak ima kršenja prava pojedinaca. Ono se javlja kao rezultat lošega uredskog poslovanja, ali i zbog pogreškom ili namjerom uzrokovanog uništavanja gradiva. U takvim slučajevima, arhivisti su suočeni s pitanjem kako ih ubuduće izbjeći. Kao ključno rješenje, autorica navodi striktnu primjenu Zakona o slobodi informiranja te jačanje svijesti arhivista o njihovoj društvenoj ulozi u zaštiti i ostvarivanju prava građana.

U članku *Digitisation: Taking Stock* autori Michael Moss i James Curall bave se pitanjima digitalizacije. Po autorima, tehničke pojedinosti digitalizacije ljudima su prilično razumljive, ali su manje razumljiva pitanja na koja treba odgovoriti prije provođenja programa digitalizacije. Ta su pitanja: zašto digitalizirati, što digitalizirati, kako digitalizirano gradivo prezentirati potencijalnim korisnicima, kako korisnicima omogućiti pristup gradivu, kako ga zaštititi te koliko taj pothvat može biti trajan. Kao razloge za digitalizaciju autori navode zaštitu gradiva i poboljšani pristup korisnicima, no problem je u financiranju, budući da je, u odnosu na mikrofilmiranje, digitaliziranje i održavanje digitaliziranoga gradiva još uvijek skupo. Odabir gradiva za digitalizaciju ovisan je o interesima potencijalnih korisnika, a to su često oporuke, fotografije, slike, nacrti, planovi itd. Uza samu digitalizaciju, pojavljuje se potreba informiranja korisnika o postojanju digitaliziranoga gradiva i načina pristupa te zaštite gradiva od neovlaštenog umnažanja i korištenja. Zatim je gradivo potrebno učiniti dostupnim na način prilagođen potrebama korisnika (npr. kao pomagalo u nastavi, pa autori govore o »pakiranju« gradiva kao »predmeta za učenje«). O problemu održivosti digitalizacije za autore postoje dvije skupine pitanja. Prvu skupinu čine tehnička pitanja vezana za trajnost digitaliziranoga gradiva za koja odgovori ovise o svrsi toga gradiva u svakom pojedinom slučaju. Drugu skupinu čine pitanja vezana za osiguranje financijskih sredstava za potrebe digitalizacije koja bi i sama nakon nekog vremena trebala donositi prihod.

Članak Amande Hill *Serving the Invisible Researcher: Meeting the Needs of Online Users* posvećen je korisnicima arhivskoga gradiva ili o njemu relevantnih podataka preko

interneta. U prvom dijelu članka pokušava se ustanoviti tko su korisnici arhivskih mrežnih stranica i koji su motivi njihova korištenja. Iako rezultati istraživanja korisnika pokazuju da među njima ima najviše knjižničara i arhivista, predmeti njihova istraživanja najviše su osobne naravi (obitelji, osobe i organizacije), a iza njih dolaze profesionalni istraživači koje zanimaju konkretne teme. U drugome dijelu članka ispituju se novi načini kojima bi se korisnicima omogućio bolji pristup arhivskim sadržajima na internetu jer, kako smatra autorica, internetski korisnici jednako su važni kao i oni u čitaonicama.

Na sličnom je tragu i članak skupine autora *User Feedback: Testing the LEADERS Demonstrator Application*. U njemu autori predstavljaju povratne informacije dobivene od korisnika koji su sudjelovali u testiranju aplikacije za korištenje digitaliziranoga arhivskog gradiva i obavijesnih pomagala projekta LEADERS predstavljenog u prošlom broju ovog časopisa.

Članak Ann Chapman *Collection-level Description: Joining up the Domains* usredotočuje se na novi alat za opis fondova. On omogućuje korisnicima pretraživanje arhivskih sadržaja preko arhivskih, knjižničnih i muzejskih domena kako bi mogli identificirati gradivo za preglede ili pretraživanje po predmetima. Opisi su zasnovani na modelu predmetnog odnosa među fondovima neovisno o domenama koji je osmislio Michael Heaney. U sklopu fondova uobičajeno se nalaze predmeti sadržaj kojih se nalazi u predmetima drugih fondova. Dok stari pretraživački alati omogućuju pretraživanje fondova ili obavijesnih pomagala unutar jedne domene (npr. arhivske), noviji, zasnovani na Heaneyevu modelu, omogućuju prijelaze iz jedne u drugu (npr. iz arhivske u muzejsku).

U članku *A Cross-disciplinary Approach to the Use of Archives as Evidence of Past Indoor Environments in Historic Buildings* autori May Cassar i Joel Taylor opisuju razvoj metodologije korištenja arhivskoga gradiva u istraživanju prošlosti unutarnjih prostora u povijesnim građevinama. Ovom metodologijom predviđen je interdisciplinarni pristup, a obuhvaćao bi arhivističko istraživanje, povijest prostora (znatnim dijelom klimatsku), građevinsku struku i konzervaciju. Takvim interdisciplinarnim prikupljanjem podataka o nekadašnjim prostornim uvjetima u povijesnim građevinama bio bi objašnjen proces njihova prirodnoga starenja, a time i propadanja. Uspoređivanjem tih podataka iz prošlosti s današnjim podacima napravila bi se procjena prirodnog starenja postojećih i budućih objekata.

U članku *The Employment of People with Disabilities as Archivists, Records Managers, Conservators and Assistants* Nicola Waddington bavi se problematikom zaposlenosti osoba s invaliditetom u arhivskoj službi. Od 1996. u Velikoj Britaniji na snazi je Zakon protiv diskriminacije invalida u koji su uključeni propisi o zapošljavanju osoba s invaliditetom. Ovaj članak razmatra dužnosti i obveze cjelokupne arhivske službe na području zapošljavanja u sklopu ovog zakona te uspjehe i neuspjehe ustanova koje već zapošljavaju osobe s invaliditetom.

Pregledni članak *Concerned with the Writings of Others: Archival Canons, Discourses and Voices* Vernea Harrisa donosi usporednu analizu triju novih knjiga u kojima su objavljeni radovi »klasika« ili »učitelja« arhivističke teorije – Hughu Taylora, Hilaryu Jenkinsona, Michaela Cooka, te prvoga arhivističkog priručnika nizozemskih autora Mullera, Feitha i Fruina iz 1898. a ponovno objavljenog 2003. Autor analizira kako priređivači ovih knjiga kritički vrednuju rad tih »učitelja« arhivistike te koliko oni još i danas utječu na arhivističku teoriju i praksu u zemljama engleskoga govornog područja. Najpozitivnije autor ocjenjuje priređivače radova Hughu Taylora: Terrya Cooka i Gordona Doddsa. Što se tiče utjecaja na današnju arhivistiku, on je još uvijek prisutan te su učinjeni pomaci u osuvremenjivanju njihovih teorija. Međutim, u tom procesu, koji zahtijeva neprestano ponovno čitanje

»klasika«, zbog pogrešnih tumačenja i interpretacija dolazi do loše primjene starih i nastanka loših novih teorija, a pri tome je bitan problem, koji autor tek spominje, ali ne objašnjava, zatvorenost zapadnih intelektualnih struktura u kojima dominiraju bijeli muškarci, govornici engleskog jezika.

Ovaj broj još donosi jedan nekrolog, prikaze knjiga, bilješku o novim izdanjima s najavom njihovih prikaza te sadržaj i kazalo za oba broja iz 2004. godine.

Mario Fabekovec